

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА
АРХІТЕКТУРИ»**

**КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

(повна назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

Р. Б. Папірник

« 02 » жовтня 2019 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕМОГРАФІЯ

спеціальність	<u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u>
освітньо-професійна програма	<u>«Управління та адміністрування регіональних економічних систем»</u>
освітній ступінь	<u>бакалавр</u>
форма навчання	<u>денна</u>
розробники	<u>Волкова Світлана Петрівна</u>

1. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Силабус варіативної навчальної дисципліни «Демографія» укладений відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Навчальна дисципліна належить до циклу загальної підготовки (нормативна) і спрямована на формування у студентів загальнонаукових, інструментальних та особистісних компетенцій майбутніх спеціалістів, формування гармонійної, інтелектуально розвиненої особистості. Навчальна дисципліна дозволяє ознайомити студентів із загальними закономірностями розвитку та відтворення населення світу й України, його кількісними та якісними характеристиками; причинами виникнення негативних демографічних тенденцій та шляхами регулювання процесів відтворення населення.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Години	Кредити	Семестр	
				IV
Всього годин за навчальним планом, з них:	105	3,5		105
Аудиторні заняття, у т.ч:	46			46
лекції	30			30
лабораторні роботи				
практичні заняття	16			16
Самостійна робота, у т.ч:	59			59
підготовка до аудиторних занять	15			15
підготовка до контрольних заходів	7			7
виконання курсового проекту або роботи				
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	7			7
підготовка до екзамену	30			30
Форма підсумкового контролю				екзамен

3. СТИСЛИЙ ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни полягає в засвоєнні теоретико-практичних засад, набуття досвіду щодо аналізу процесів відтворення населення та проведення демографічного дослідження; вміння правильно ставити завдання, аналізувати, тлумачити та використовувати отримані результати.

Завдання дисципліни:

- засвоїти основні поняття демографії;
- вміти аналізувати джерела інформації про населення;
- вивчити процеси відтворення населення, основні структурні елементи демографії;
- вміти аналізувати зв'язок та закономірності між демографічними та соціально-економічними процесами;
- виявляти загальні закономірності в розвитку демографічних процесів та їх модифікацій у різних країнах та регіонах;
- вивчити історію розвитку демографічної науки;
- набути практичних навичок щодо розробки демографічних прогнозів.

Пререквізити дисципліни: для вивчення курсу студенти потребують базових знань з «Історії та культури України», «Математики», «Інформатики» достатніх для сприйняття цілісної складової розуміння процесів відтворення населення.

Постреквізити дисципліни: «Основи соціальної відповідальності», «Концепція розвитку сучасної економіки», «Економічний аналіз регіональної політики».

Компетентності:

СК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу статистичної інформації з різних джерел

Заплановані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

РН11. Пояснювати та обговорювати принципи механізму функціонування та розвитку національної економіки; обчислювати основні макроекономічні показники; аналізувати макроекономічні результати функціонування та розвитку національної економіки; оцінювати ефективність економічної політики.

Методи навчання – це різноманітні способи, які допомагають студентам засвоїти програмний матеріал, сприяють активізації навчального процесу, надають можливість набутти нових компетенцій. Під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи навчання:

- за джерелом передачі та сприйняття інформації – словесні, наочні, практичні;
- за характером пізнавальної діяльності студентів – репродуктивний, проблемно-пошуковий, дослідницький, евристичний, інформаційно-рецептивний;
- залежно від основної дидактичної мети і завдань – методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, методи дедукції та індукції, методи закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи студентів з осмислення і засвоєння нового матеріалу, методи стимулювання і мотивації.

Форми навчання – індивідуальні, групові, аудиторні, позааудиторні.

4. СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин, у тому числі				
	усього	л	п	лаб	с.р
Змістовий модуль 1. Основні демографічні процеси та явища					
Тема 1. Демографія як система наукових знань	3	2			1
Тема 2. Джерела інформації про рух населення	7	2	2		3
Тема 3. Основні поняття демографії	7	4			3
Тема 4. Шлюб та розлучення	7	2	2		3
Тема 5. Народжуваність населення	7	2	2		3
Тема 6. Тривалість життя та смертність	9	4	2		3
Тема 7. Здоров'я населення	7	2	2		3
Тема 8. Відтворення населення	7	2	2		3
Тема 9. Міграції населення	9	4	2		3
Тема 10. Демографічне прогнозування	7	2	2		3
Тема 11. Демографічна політика	5	4			1
Разом за змістовим модулем 1	75	30	16		45
Підготовка до екзамену	30				30
Усього годин	105	30	16		75

5. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

№ зан.	Тема занять	Кількість годин
1	Джерела інформації про рух населення 1. Переписи населення. 2. Поточний облік населення. 3. Списки та реєстри.	2
3, 4	Основні поняття демографії 1. Чисельність населення та його демографічні ознаки. 2. Стать та статеву структуру населення. 3. Вік та вікова структура населення.	4
5	Шлюб та розлучення 1. Шлюб як демографічна категорія. 2. Шлюбно-сімейна структура населення. 3. Розлучення та його формальний процес. 4. Шлюбність та розлучення в Україні.	2
6	Народжуваність населення 1. Поняття народжуваності. 2. Репродуктивна поведінка. 3. Показники народжуваності.	2
7,8	Тривалість життя та смертність 1. Демографічне поняття смертності та епідеміологічного переходу. 2. Фактори, що впливають на рівень смертності. 3. Смертність за причинами смерті.	4
9	Здоров'я населення 1. Сутність та структура здоров'я населення. 2. Джерела інформації для оцінки здоров'я. 3. Політика охорони здоров'я населення.	2
10	Відтворення населення 1. Відтворення населення: поняття і сутність. 2. Історичні типи відтворення населення.	2
11,12	Міграції населення 1. Міграції, їх сутність та класифікація. 2. Міграційні потоки, міграційна когорта, міграційна поведінка, міграційна установка, міграційна мотивація. 3. Взаємовплив міграцій та відтворення населення. 4. Міграції в Україні.	4
13	Демографічне прогнозування 1. Види прогнозування. 2. Методи демографічного прогнозування. 3. Демографічний прогноз: що очікувати.	2
14, 15	Демографічна політика 1. Поняття «демографічної політики». 2. Історія демографічної політики. 3. Демографічні загрози та забезпечення демографічної безпеки в Україні.	4

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ зан.	Тема занять	Кількість годин
1	Демографія як система наукових знань	2
2	Шлюб та розлучення	2
3	Народжуваність населення	2
4	Тривалість життя та смертність	2
5	Здоров'я населення	2
6	Відтворення населення	2
7	Міграції населення	2
8	Демографічне прогнозування	2

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ (ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ)

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Вид роботи / Назва теми	Кількість годин
1	підготовка до аудиторних занять	15
2	підготовка до контрольних заходів	7
3	виконання курсового проекту або роботи	
4	опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях: 1. Історія розвитку демографічної науки в Україні 2. Вибіркові обстеження. 3. Моделі населення. 4. Сучасний стан процесів шлюбності та розлучення в Україні. 5. Показники народжуваності в Україні. 6. Смертність за причинами смерті в Україні та регіоні. 7. Політика охорони здоров'я населення в державах різного типу розвитку. 8. Математичні моделі населення. 9. Трудові міграції в Україні і їх вплив на економічний розвиток. 10. Демографічний прогноз: що очікувати в Україні. 11. Демографічні загрози та забезпечення демографічної безпеки в світі.	7
5	підготовка до екзамену	30

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Усний метод (усні запитання), письмовий метод (написання реферату чи презентації), практичний метод, тестовий, методи самоконтролю та самоперевірки.

10. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Змістовий модуль 1. «Основні демографічні процеси та явища».

Змістовий модуль 1 містить усі види діяльності студентів за навчальним планом.

Поточний контроль складається з:

1. Тестування – максимально 20 балів.
2. Конспект (лекційний) – максимально 20 балів.

3. Конспект самостійно опрацьованих питань – максимально 20 балів.
  4. Реферат і презентація – максимально 20 балів.
  5. Робота на практичних заняттях – максимально 20 балів.
- У цілому 100 балів.

Тестування

Оцінювання тестів: 1 завдання (з вибором однієї правильної відповіді) оцінюється в 6 балів, завдання 2-8 по 2 бали за кожне, неправильна відповідь – 0 балів.
Всього 8 тестових завдань.
Разом 20 балів.

Конспект (лекційний)

Оцінюється за 20-бальною шкалою.

19-20 балів: студент працює згідно з тематичним планом; конспектує лекційний матеріал, ретельно записуючи всі головні думки, визначення, основні події, порівняння, дати, імена тощо.

14-18 балів: студент конспектує лекційний матеріал уважно, але із незначними пропусками, що в цілому майже не впливає на якість конспекту.

9-13 балів: лекційний конспект написаний задовільно, іноді без зазначення тем, планів, трапляються пропуски визначень.

4-8 балів: конспект, написаний із значними пропусками подій, дат, фактів, визначень тощо.

1-3 балів: студент конспектує за лектором дуже неухважно, з пропусками тем, періодів, плутаниною визначень.

Конспект самостійно опрацьованих питань

Оцінюється за 20-бальною шкалою.

19-20 балів: студент опрацював усі 11 питань, винесених на самостійне опрацювання, ретельно законспектувавши основні визначення, терміни, дати, імена персоналій, підсумувавши кожне питання.

14-18 балів: студент законспектував усі 11 питань, але із незначними прогалинами фактичного матеріалу та не зробив висновків.

9-13 балів: студент законспектував 6-10 питань із значними скороченнями матеріалу.

4-8 балів: студент законспектував 4-5 питань, винесених на самостійне опрацювання, написані із значними пропусками подій, фактів, визначень, термінів тощо.

1-3 балів: студент законспектував 1-3 питання, опрацював матеріал дуже неухважно, з пропусками тем, періодів, плутаниною визначень.

Реферат і презентація (за однією темою)

Оцінюється за 20-бальною шкалою.

19-20 балів: реферат виконаний згідно з вимогами до теми: наявний план, вступ, висновки, список літератури, ілюстрації, зміст реферату повністю розкриває тему; зміст презентації чітко структурований, кожний новий слайд логічно впливає з попереднього.

13-18 балів: студент в основному знає фактичний матеріал, але не враховує усі вимоги до написання реферату; зміст реферату не повністю розкриває тему, презентація перенасичена текстовою інформацією.

7-12 балів: студент в основному знає фактичний матеріал, але не розкриває тему, погано володіє навичками написання письмового твору та підготовки мультимедійної презентації.

3-6 балів: студент задовільно володіє фактичним матеріалом, але не володіє навичками написання реферату й створення презентації.

1-2 бали: студент має незначні навички написання реферату та створення презентації, не володіє фактичним матеріалом.

Робота на практичних заняттях

Усього заплановано 8 практичних занять. На першому занятті студент може отримати до 6 балів за умови активної участі під час обговорення запланованої теми.

- 6 балів: студент працює згідно з тематичним планом, відповідає на всі поставлені питання з теми, наводить аргументи та приклади, бере активну участь в обговоренні.
- 4-5 балів: студент знає матеріал, але відповідає невпевнено на поставлені запитання, бере участь в обговоренні.
- 2-3 балів: студент дає частково правильні відповіді на запитання з теми, частково наводить приклади, не бере участі в обговоренні.
- 1 бал: студент відповідає на 1-2 питання за тематичним планом, не бере участі в обговоренні теми.

На другому – восьмому заняттях слухач може отримати до 2 балів за умови активної участі під час обговорення запланованої теми.

2 бали: студент працює згідно з тематичним планом, відповідає на всі поставлені питання з теми, наводить аргументи та приклади, бере активну участь в обговоренні.

1 бал: студент невпевнено відповідає на одне питання за тематичним планом, не бере участі в обговоренні теми.

Критерії екзаменаційної оцінки

Екзаменаційний білет складається з 2 питань. Максимальна сума балів за відповідь на одне питання – 50 балів.

48-50 балів: студент чітко і всебічно виклав програмний матеріал, висвітлив основний матеріал, аргументував і розкрив теоретичні положення, виявив логічне мислення і знання навчальної літератури та інших джерел, навів приклади.

40-47 балів: студент показав міцні знання матеріалу, вичерпно і всебічно висвітлив основу демографічних процесів, орієнтується у відповідній літературі, основних джерелах, наводить приклади, але допустив неточності при висвітленні окремих подій чи фактів.

31-39 балів: студент показав знання матеріалу, але не всебічно і вичерпно висвітлив демографічні процеси, задовільно орієнтується в основних джерелах, частково наводить приклади.

20-30 балів: студент у цілому відповідає на поставлені запитання із незначними неточностями в демографічних процесах, з прогалинами в статистичних даних, не наводить приклади.

9-19 балів: студент частково відповів на поставлені запитання, але з неточностями в демографічних процесах та явищах, основних статистичних даних.

1-8 балів: студент не зміг розкрити питання, майже не орієнтується й майже не знає матеріалу.

Підсумкова оцінка з дисципліни «Демографія» визначається як середньоарифметична між оцінкою змістового модуля 1 та екзаменаційною оцінкою.

Порядок зарахування пропущених занять: студент самостійно конспектує пропущену лекцію та показує її в години консультацій викладача.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дорошенко Л. С. Демографія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. С. Дорошенко; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К.: МАУП, 2005. – 112 с.
2. Махорін Г. Л. Основи демографії. Курс лекцій / Г. Л. Махорін / Житомир: Вид-во «Волинь», 2009. – 96 с.
3. Муромцева Ю. І. Демографія: начальний посібник / Ю.І. Муромцева. – К.: Кондор, 2008. – 300 с.
4. Назаров Г. В. Демографія : навч. посіб. / Г. В. Назарова, О. В. Іванісов, О. Ф. Доровський, Ю. В. Зайцева, О. О. Затейщикова; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 220 с.

Допоміжна

1. Генофонд і здоров'я: відтворення населення України / А. М. Сердюк [та ін.]; ред. А. М. Сердюк, О. І. Тимченко; АМН України, Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М.Марзеєва. – К.: Медінформ, 2006. – 272 с.
2. Демографічні аспекти регулювання та відтворення трудового потенціалу / ред.: О. О. Беляєв; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2006. – 400 с.
3. Дорошенко Л. С. Демографія: практикум / Лідія Степанівна Дорошенко; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К.: МАУП, 2007. – 80 с.
4. Ємець Т. Розселення українців у світі / Т. Ємець // Сучасність. – 2001. – № 9. – С. 76–81.
5. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. (колектив авторів) / за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової. – К.: Український центр соціальних реформ, 2006. – 138 с.
6. Крючковський В. Вплив міграційних процесів на основні демографічні показники в Україні / В. Крючковський, М. Стасюк // Україна: аспекти праці. – 2004. – № 5. – С. 40–44.
7. Кульчицький С. В. Демографічні наслідки голодомору 1933 р. в Україні / С. В. Кульчицький; НАН України. Ін-т історії України. – К., 2003. – 191 с.
8. Малиновська О. А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями: Моногр. / О. А. Малиновська; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2004.
9. Малиновська О. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС / О. Малиновська. – К.: Бланк-Прес, 2004. – 170 с.
10. Мельник С. Мотивація населення України до міжнародної трудової міграції / С. Мельник // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 1.
11. Методичні вказівки до вивчення програмного матеріалу з курсу «Демографія» для студентів напрямів підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030508 «Фінанси і кредит», 6.030509 «Облік і аудит» денної форми навчання. Ч.1. / Укладач: Бабенко В.А. – Д.: ПДАБА, 2014. – 36 с.
12. Методичні вказівки до вивчення програмного матеріалу з курсу «Демографія» для студентів напрямів підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»; 6.030508 «Фінанси і кредит»; 6.030509 «Облік і аудит» денної форми навчання. Ч.2. / Укладач: Бабенко В.А. – Д.: ПДАБА, 2014. – 36 с.

13. Методичні вказівки до вивчення програмного матеріалу з курсу «Демографія» для студентів напрямів підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030508 «Фінанси і кредит», 6.030509 «Облік і аудит» денної форми навчання. Ч.3. / Укладачі: Бабенко В. А., Волкова С. П. – Д.: ПДАБА, 2015. – 35 с.

14. Методичні вказівки до вивчення програмного матеріалу з курсу «Демографія» для студентів напрямів підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»; 6.030508 «Фінанси і кредит»; 6.030509 «Облік і аудит» денної форми навчання. Ч. 4. / Укладач: Волкова С.П. – Д.: ПДАБА, 2015. – 22 с.

15. Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу «Демографія» для студентів напрямів підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030508 «Фінанси і кредит» та 6.030509 «Облік і аудит» денної форми навчання / Укладачі: Бабенко В. А., Волкова С. П. – Д.: ПДАБА, 2016. – 43 с.

16. Підгорний А. З. Демографічна статистика: Навчальний посібник / А. З. Підгорний. – Одеса, ОДЕУ. – 2010 – 165 с.

17. Позняк О. Трудова міграція населення України: методологія дослідження та проблеми регулювання / О. Позняк // Регіональні аспекти і розміщення продуктивних сил України. Вип. 7. – 2002. – С. 127–132.

18. Позняк О.В., Методика демографічного прогнозування / О. В. Позняк, П.Є. Шевчук, В.С. Шишкін // Статистика України. – К.: Держкомстат України. – 2000. – Вип. 4. – С. 66–73.

19. Попченко Т.П. Державна політика щодо реформування системи охорони здоров'я як шлях до збереження та зміцнення здоров'я населення / Т.П. Попченко. – [Електронний ресурс].
Режим доступу:
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_du/2011_1/files/DU111_46.pd

20. Романюк Т.М. Міждержавна міграція населення України як чинник впливу на стан людського капіталу / Т. М. Романюк // Вісник Прикарпатського університету. Серія економіка. Випуск 6. – Івано-Франківськ: Плай, 2008. – С.183–189.

21. Романюк Т.М. Нормативно-правові аспекти регулювання міграційних процесів / Т. М. Романюк // Вісник Прикарпатський університету. Серія економіка. Випуск 1. – Івано-Франківськ: Плай, 2004 – С. 131–139.

22. Романюк Т.М. Теоретико-методичні засади зовнішніх міграцій населення / Т. М. Романюк // Вісник Прикарпатського університету. Серія економіка. Випуск 7. – Івано-Франківськ: Плай, 2009. – С.190–195.

23. Стратегія демографічного розвитку в період до 2015 р., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 24 червня 2006 р. № 879 // Офіційний вісник України. – 2006 р. – № 26.

24. Трагедія, якої можна уникнути: Подолання в Україні кризи здоров'я людини. Досвід Європи: [звіт] / [підгот.: Рекха Менон. – К.: Версо-04, 2009. – 72 с.

5. Хвіст В. О. Демографічні аспекти соціального розвитку в сучасній Україні / В. О. Хвіст // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Зб. наук. пр. – 2001. – Вип. 2. – С. 68–79.

12. INTERNET-РЕСУРСИ

1. Демографія та соціальна економіка. Науково-економічний та суспільно-політичний журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtse/index.html
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Електронні посібники з демографії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net/content/category/1/105/115/>
4. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
5. Методичні вказівки викладачів кафедри українознавства ДВНЗ ПДАБА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgasa.dp.ua/dept/ukraine-study/>
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbu.gov.ua>
7. Організація Об'єднаних Націй в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua>

Розробники _____ (С.П. Волкова)
(підпис)

Гарант освітньої програми _____ (О.О. Кахович)
(підпис)

Силабус затверджено на засіданні кафедри
українознавства, документознавства та
інформаційної діяльності

Протокол від «1» жовтня 2019 року № 4